

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю**

**«МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ТА ОСВІТНІ
АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄНОГО ЧАСУ»
ПРИСВЯЧЕНА ВСЕСВІТНЬОМУ
ДНЮ ЗДОРОВ'Я**

Тернопіль, 10–13 квітня 2024 року

Тернопіль
ТНМУ
2024

Медико-біологічні та освітні аспекти здоров'я людини в умовах війни та повоєнного часу. Присвячена Всесвітньому дню здоров'я : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 10–13 квіт. 2024) / за ред. проф. Л. Я. Федонюк. – Тернопіль : ТНМУ, 2024. – 64 с.

Відповідальність за представлені результати досліджень несуть автори тез.

Матеріали надруковано в авторській редакції.

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА СТАН БІОРІЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ

¹Москалюк В. М., ²Москалюк Н. В.

*¹Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

*²Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

moskalyuk_vikmyk@tdmu.edu.ua

Війна завжди призводить до неймовірних та непоправних страждань і втрат. Гинуть і втрачають здоров'я люди, спалені навчальні заклади, промислові об'єкти, ліси, забруднені снарядами ґрунти й водойми, затоплені вугільні шахти, підірвані споруди, загиблі тварини й знищені рослини – справа рук і зброї російських окупантів, які ведуть бойові дії на території України. Серед численних злочинів проти українського народу є ті наслідки, яких відчуватиме не одне покоління людей нашої держави й за її межами.

Питання впливу війни на довкілля в Україні, і зокрема на об'єкти природно-заповідного фонду, які є ключовими для охорони біорізноманіття, розглядаються в наукових публікаціях від початку російської агресії з 2014 року. Майже десять років безперервного знищення наших природних багатств, масштаби якого збільшились після 24 лютого 2022 року. Згідно з офіційними даних Держекоінспекції за півтора року активних дій зареєстровано понад 2500 звернень щодо російських злочинів проти довкілля.

Бойові дії порушують спокій диких тварин, вони або гинуть, або намагаються втекти з «гарячих точок», також є великий ризик для виведення потомства багатьох ссавців і птахів. Через повітряний простір України проходять три основні міграційні шляхи птахів: південний коридор (Азово-Чорноморський) – з найбільшою концентрацією перелітних птахів в Україні; північний коридор (Поліський широтний) – уздовж лісової смуги Полісся і на півночі Лісостепу; та Дніпровський меридіанний міграційний шлях, який проходить уздовж річища Дніпра та його притоки Десни, який використову-

ють водоплавні та прибережні птахи (гуси, качки, гагари, кулики, мартини та інші). На водоймах переважно зупиняються зграї гусей, качок, лебеді, мартини, крячки, на луках і болотах – журавлі, кулики та інші, на деревах і кущах горобцеподібні птахи: зяблики, дрозди, вівсянки, шпаки, вільшанки, вівчарики, кропив'янки, мухоловки. Місця зупинок дуже важливі для харчування та відпочинку мігрувальних птахів, тому вони потребують охорони. Більша частина міграційних коридорів зараз проходить над зоною бойових дій.

Наразі через широкомасштабне вторгнення під загрозою знищення перебуває понад 120 водно-болотних видів птахів, які оберігаються згідно з Угодою про збереження водно-болотних птахів (АЕВА), 30 тисяч пар білих лелек та близько 500 пар рідкісних чорних лелек, близько 600 видів тварин та 750 видів рослин та грибів. Лише в українській частині Чорного моря зафіксовано 150 смертей дельфінів. Відомо про три види сімейства дельфінів, які перебувають на межі вимирання, під загрозою опинилися 28 видів кажанів занесених до Червоної книги України. Із квітня по червень відбувається отелення лосів (вид внесено до Червоної книги України), а бойові дії ставлять під загрозу успішність цього процесу та виживання новонароджених лосенят. Науковців також хвилює доля комахи тапіноми кінбурнської (*Tapinoma kinburni* Karawajew) і піщаного сліпця (*Spalax arenarius* Reshtnik) червонокнижна тварина, яка водиться лише в Олешківських пісках, на півдні України.

Активісти Української Природоохоронної групи склали список рідкісних видів рослин, збереження яких опинилось під загрозою через війну в Україні. Зокрема, ковила донецька (*Stipa donetzica* Czurguna), ковила облудна (*Stipa fallacina* Klokov et Ossycznjuk), ковила азовська (*Stipa maeotica* Klokov et Ossycznjuk), деревій голий (*Achillea glaberrima* Klokov), волошка великопридаткова (*Centaurea appendicata* Klokov), волошка короткоголова (*Centaurea breviceps* Pjin), волошка донецька (*Centaurea donetzica* Klokov), волошка перлиста (*Centaurea margaritacea* Ten), волошка білоперлинна (*Centaurea margarita-alba* Klokov), волошка пачоського (*Centaurea paczoskii* Kotov ex Klokov), волошка первинно перлинна (*Centaurea protomargaritacea* Klokov), волошка несправжньооблідолускова (*Centaurea pseudoleucolepis* Kleopow), козельці донецькі (*Tragopogon donetzi-*

cus Artemcz), хрінниця сиваська (*Lepidium syvaschicum* Kleorow), астрагал дніпровський (*Astragalus borysthenicus* Klokov), грабельки Бекетова (*Erodium beketowii* Schmalh), залізник скіфський (*Phlomis scythica* Klokov & Des.-Shost), чебрець кальміуський (*Thymus kalj-mijussicus* Klokov et Des.-Shost), дзвінець крейдовий (*Rhinanthus cretaceus* Vassilcz), ранник гранітний (*Scrophularia granitica* Klokov & Krasnova).

Заступник Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Є. Федоренко стверджує, що Україна хотіла б сьогодні разом з цивілізованим світом обговорювати додаткові шляхи захисту деяких видів флори та фауни. Однак цифри війни, змушують нас думати про те, як зберегти наше біорізноманіття. Війна, розв'язана росією, є загрозою для 35% біорізноманіття Європи, яке знаходиться в Україні на менш ніж 6% території континенту».

В цей час неможливо повністю оцінити вплив війни на довкілля через брак точної інформації. Адже, збирати дані на окупованих територіях небезпечно для фахівців, оскільки тривають активні бойові дії, також, не вся інформація можна висвітлювати публічно з тактичною метою. Проте точно зрозуміло: чим довше триває війна, тим більше шкоди вона завдасть довкіллю, і тим більше наслідків ми матимемо в майбутньому.

ЗМІСТ

<i>Головатюк Л. М.</i> ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ – ПИТАННЯ ВИЖИВАННЯ ЛЮДЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	3
<i>Москалюк В. М., Москалюк Н. В.</i> ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА СТАН БІОРИЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ	5
<i>Пида С. В., Герц Н. В., Яворівський Р. Л., Худик П. В.</i> ВИДОВИЙ СКЛАД РОСЛИН БІБЛІЙНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА.....	8
<i>Талащук В. С., Привроцька І. Б.</i> АНАЛІЗ АНТИМІКРОБНОЇ АКТИВНОСТІ ФІТОСУБСТАНЦІЇ ЗІРОЧНИКА СЕРЕДНЬОГО (<i>STELLARIA MEDIA L.</i>).....	13
<i>Тригуба О. В., Пида С. В., Шуль О. Т., Куриляк М. І., Гузовата М. В., Сичов О. А.</i> РОСТОВІ ПРОЦЕСИ ПРОРОСТКІВ <i>Cicer arietinum L.</i> ЗА ВПЛИВУ РЕКУЛЬТИВАНТУ КОМПОЗИЦІЙНОГО <i>TREVITAN®</i>	15
<i>Skyba O. I., Badalyan D. S., Bilyk Ya. O., Fedoniuk L. Ya., Pohorielova O. M.</i> DEPENDENCE OF PHOSPHATE CONTENT IN WATER ON ITS MOBILE AND GROSS FORMS IN SOIL IN TERNOPIIL REGION WITH ACTIVE AGRICULTURE	18
<i>Дейнеко А. Р., Стравський Я. С., Стравський Т. Я., Білик Я. О., Сачук Р. М.</i> ВПЛИВ БУРШТИНОВОЇ КИСЛОТИ В ЛІПОСОМАЛЬНІЙ ЕМУЛЬСІЇ НА СТАН ІМУННОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗМУ ЩУРІВ.....	20
<i>Дубина В. М., Кравець О. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЛІОРГАННОЇ НЕДОСТАТНОСТІ ПРИ ПОЛІТРАВМІ З РАБДОМІОЛІЗ-ІНДУКОВАНИМ ГОСТРИМ ПОШКОДЖЕННЯМ НИРОК	23
<i>Ліпська В. В., Подобівський С. С., Федонюк Л. Я.</i> РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ІКСОДОВИХ КЛІЩІВ У 2022-2023 РОКАХ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ	25
<i>Лук'янчук В. Д., Сейфулліна І. Й., Ядловський О. Є., Марцинко О. Е.</i> НІАМІДІЙ ДИГІДРОКСО- μ -БІС(ГЛЮКОНАТО)ДИГЕРМАНАТ (IV) – НОВИЙ ПОТЕНЦІЙНИЙ АНТИГІПОКСАНТ	27

Підп. до друку 05.04.2024. Формат 60×84/16.
Папір офсет. № 1. Гарн. «Тінос». Друк офсет.
Ум. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 2,90.
Тираж 300 пр. Зам. № 57

Видавець і виготівник
Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України
Майдан Волі, 1, м. Тернопіль, 46001, Україна

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 7242 від 02.02.2021